№ 138 ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 28

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 28 № 138

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունւում է ամեն լեզւով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Սաթենիկ Գրիգորեան Տէր-Գրիգորեանցը իր զաւակներով և Գրիգոր Տէր-Գրիգորեանցը խորին կսկիծով յայտնելով առաջինի ամուսին, երկրորդների հայր և երրորդի հօրեղբայր՝

Վահան Գերասիմովիչ ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ

մահը, ծանուցանում են բարեկամներին և ծանօթներին, որ այսօր, կիրակի, երեկոյեան ժամը 7-ին լինելու է հոգեհանգիստ հանգուցեալի բնակարանում (Մեժեւվայա № 23): Թաղումը տեղի կունենայ Ախալցխա քաղաքում, ուր կը փոխադրվի հանգուցեալի մարմինը։

ԿՈՉ

Թիւրքաց Հայաստանի հայ աղէտեալներին օգնող ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ, Կայսերական Բարձր կառավարութիւնից ստացած թոյլտւութեան համաձայն, սրանով կոչ է անում Կայսրութեան բոլոր հայ ազգաբնակութեանը՝ փութալ օգնութեան ձեռք կարկառել Թիւրքաց Հայաստանի տառապեալ և աղէտեալ հայ ժողովրդին, մանաւանդ Ադանայի սոսկալի ջարդերից յետոյ անօգնական, անտէր մնացած թշուառ որբերին։

Անօրինակ է պատմութեան մէջ և սոսկալի այն աղէտը, որին ենթարկվեց Ադանայի և շրջակայքի հայ ժողովուրդը։ Եւս առաւել ուրեմն բարոյական ահագին պարտականութիւն է ընկնում Ռուսաստանի և այլ տեղերի հայ ժողովրդի վրա փութալ ամոքել դառն վշտերը, սրբել աչքի արտասուքները և փրկել անտէր, անօգնական մնացած որբերին։

Նուէրները պէտք է ուղարկել Հանգանակիչ Մասնաժողովի անդամ-գանձապետ Առաքել Սարուխանեանին այս հասցէով. Тифлисъ, Контора А. И. Манташева и К⁰, Аракелу Саруханяну. Tiflis, Societé Mantachoff et C-ie, A. Saroukhan.

(կ. հ.) առ. 595. 10—1

ԹԱՏՐՈՆ „ՄՈՒԼԷՆ-ԷԼԷՔՏՐԻԿ“

ԹԱՏՐՈՆ „ՄԱՐԻՈՆԵՏՆԵՐԻ“

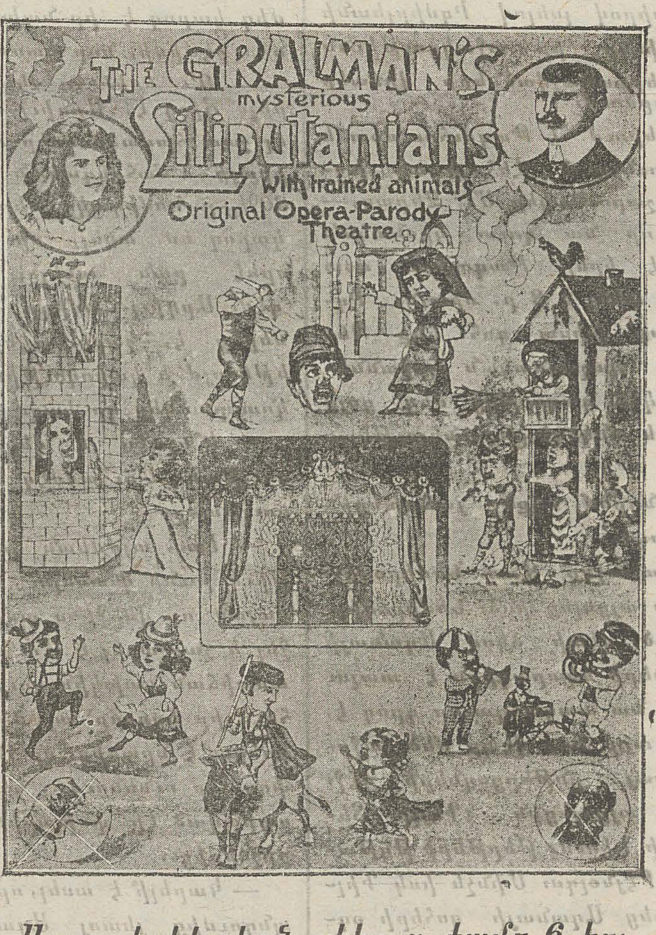

ԹԱՏՐՈՆ „ՄԱՐԻՈՆԵՏՆԵՐԻ“

Այսօր երեկոյեան սկիզբը ժամը 6-ից։

Բացի խիստ հետաքրքրական նկարներից, իւրաքանչիւր սէանսից յետոյ ժառանգում է «ՄԱՐԻՕՆԵՏՆԵՐԻ» (լիլիպուտների) էլեքտրական թատրոնը՝ մարդկանց կենդանի գլուխներով։ Մարիօնետների թատրոնը Եւրոպայի բոլոր քաղաքներում ունեցել է մեծ աջողութիւն։

Նոր է! Հետաքրքրական է! Գեղեցիկ է եւ օրիգինալ!

Վաղը նորութիւններ! Նոր նկարներ և մարիօնետների նոր տեսարաններ՝ ամերիկական կենդանի սպիտակ մկներով։

առ. 599. 1—1

ԱԶԴ

„ՄՈՒԶԱ“ ԷԼԵՔՏՐՕ-ԲԻՕԳՐԱՖԻ

Բացումը տեղի կունենայ

Յուլիսի սկիզբներում, երբ կաւարտվի շինութեան և նրան կից գտնվող այգու սարք ու կարգի տեղաւորումը։ Յատուկ կատարելագործված մեքենաները և ապարատները արդէն ստացված են։ Այգու մէջ շինված է յատուկ վէրանդա՝ նկարները բացօդեայ ցուցադրելու համար, որտեղ և կը նուագէ սեփական համերգային լարանուագ երաժշտախումբը։ Ամբողջ շինութիւնը և այգին գեղեցիկ կերպով լուսավորված կը լինեն էլեքտրական բազմազան ճրագներով։ Աւելի մանրամասն տեղեկութիւնները և բացման ճիշդ օրը կը յայտարարվի առանձին ծանուցագրերով։

«ՄՈՒԶԱ» ԷԼԵՔՏՐՕ-ԲԻՕԳՐԱՖԸ գտնվում է Միքայէլեան հրապարակի վրա, №163, անկիւն Բակինսկայա փող., Թիֆլիսի Դիտանոցի հանդէպ։ (ա.) 590. 1—1

ՆՈՐ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ԵՒ ԲԵՍԱՐԱԲԻԱՅԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐԱՆՈՑԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ դպրանոցի համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

բարձրագոյն կրթութեամբ, որ պիտի աւանդէ առաջին երեք դասարաններում ռուսաց լեզու՝ 15 դաս, և վերջին չորս դասարաններում լատիներէն՝ 12 դաս։

Դասագինն է 60 րուբլի։ Ռոճիկը տրվում է պաշտօն մտնելու օրից։

Ցանկացողները պէտք է դիմեն տեսչին մինչև օգոստոսի 10-ը։

Տեսուչ դպրանոցի՝ Ե. Շահազիզ

(առ.) (ե. հ. կ.) 579. 5—3

Ժողովրդական Տուն

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ

Ժողովրդական ներկայացումների կազմակերպ.

Հայկական սեկցիան

Կիրակի, յունիսի 28-ին

կը ներկայացնէ

I

ԲԱՂՆԻՍԻ ԲՕԽՉԱ

Կատակ 2 արարուածով, Գ. Սունդուկեանի

II

ՉԱՒԵՇՏ

Բարեհաճ մասնակցութեամբ կին-ջութակահար տ. ԲՐԱԳԻՆՍԿԱՅԱ-ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ, օր. Սօլովեանի և պ. Ազամեանի։

Սկիզբն է երեկոյեան 8½ ժ.։

Տեղերի գները 50 կ. մինչև 5 կ.։

Հետևեալ ներկայացումը յուլիսի 9-ին։

(առ.) 594. 2—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԼՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

ԱԿՆԱԲՈՅԺ

Վերանորոգել է հիւանդների ընդունելութիւնը։

Առաւօտեան ժամը 10—1-ը.

Երեկոյեան ժամը 5—7-ը.

Վելիամինօվսկայա փողոց, № 8.

(ա. օ.) (առ.) 588. 5—3

ՎԵՀԱՓԱՌԸ ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

Այսօր Վեհափառ Կաթողիկոսը մուտք է գործում Էջմիածին։

Նրա ճանապարհորդութիւնը Կ. Պօլսից մինչև Էջմիածին, որ տևեց մօտ քառասուն օր, միջոց տուեց Վեհափառին ծանօթանալու թէ պետական մարդկանց և թէ հայ ժողովրդի բազմաթիւ ներկայացուցիչների հետ։

Որքան էլ կարճատև և անցողական լինէին մտքի փոխանակութեան այն դէպքերը, որ տեղի ունեցան հանդիսաւոր ճանապարհորդութեան ժամանակ, այնուամենայնիւ Վեհափառը իրազեկ եղաւ այն խնդիրներին, որոնք դրված են նրա առաջ քննութեան մշակութեան և լուծման համար։

Վերջացնելով իր ճանապարհորդութիւնը, իր ձեռքն վերցնելով Էջմիածնի գործերի ղեկավարութիւնը և կանգնած լինելով անմիջական կարգադրութիւնների անհրաժեշտութեան առաջ, նա կարիք է զգալու իրագործող և գործադրող ոյժերի։

Թող ամէն ոք բարեխղճօրէն ընդառաջ գնայ Վեհափառի յայտարարած բարեկարգութեան ծրագրի իրագործութեան և գործակից լինի նրան իր մտաւոր, բարոյական և նիւթական միջոցներով։

Գործը և հոգսը ընդհանուր են և իրագործութիւնն էլ պէտք է գրաւի բոլոր կարող ոյժերը դէպի միահամուռ ջանք և աշխատանք։

ՊՕԼՏԱՎԵԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Պօլտավեան հանդէսը մեր յիշողութեան մէջ վերակենդանացնում է Նոր Ռուսաստանի՝ պետերբուրգեան շրջանի վերածնութեան փառաւոր օրերը, կայսր Պետրոս Ալէքսէեվիչի թագաւորութեան ժամանակ, այն կայսրի, որը պատմութիւնից ստացաւ «Մեծ» տիտղոսը։

Դեռ Մոսկվայի շրջանում, սկսած Իոան III-ի օրից, Ռուսը սկսեց ենթարկվել Արեւմուտքի կուլտուրական ազդեցութեան։ Այդ ազդեցութիւնը արդէն չափազանց նկատելի էր «հեզագոյն» Ալէքսէյ Միխայլովիչի օրով և նրա որդին Պետրոսը արդէն ստացաւ քիչ-շատ եւրոպական կրթութիւն եւրոպացի վաճառական Լէֆորտի ձեռքով։ Եւրոպական նիւթական, թէ մտաւոր կուլտուրայի հետ ծանօթանալու նպատակով Պետրոսը անցաւ Հօլլանդիա, որտեղ Սարդամում ուսումնասիրեց նաւաշինութիւնը և ապա ճանապարհորդեց Պարիզ և այլ տեղեր։ Նոյն նպատակով Պետրոսը ուղարկում էր Եւրոպա շատ երիտասարդներ և ամբողջ դեսպանութիւններ։

Տիրանալով գահին, Պետրոսը զգաց, որ միայն եւրոպականացած Ռուսաստանը կարող է կեանք ունենալ այլ պետութիւնների շարքում և իր ամբողջ եռանդը, հմտութիւնը նուիրեց րէֆօրմների՝ ամեն ասպարէզներում։ Հէնց վերանորոգված զօրքը, նաւատորմիղը տուեց Ռուսաստանին այն մեծ յաղթութիւնը, որ ապահովեց Շուէդիայի երկրի և Պետերբուրգի դիրքը, յետ մղելով հզօր շվէդներին, չը կուրացրեց Պետրոս Մեծին, չը դարձրեց նրան շօվինիստ. ի զուր չէ մեծ բանաստեղծը խմեցնել տալիս կայսրին յաղթութիւնից յետոյ «ուսուցիչ շվէդների» կենացը... Մեծ րէֆօրմատորը անշեղ շարունակեց իր գործը մինչև իր կեանքի վերջը, միշտ նշանաբան ունենալով սենատին գրած իր խօսքերը՝ «Պետրոսի մասին մի մտածէք, միայն կենդան լինի Ռուսաստանը»...

Պօլտաւայի ճակատամարտը, որի երկհարիւրամեակն է տօնվում այսօր Պօլտավա քաղաքում, գասեց Ռուսաստանը առաջնակարգ պետութիւնների շարքում, իսկ առաջնակարգ պետութիւն Շվէդիային իջեցրեց երկրորդականի։

Այսօր այդ երկհարիւրամեակի տօնախմբութիւնը յիշեցնում է մի կարևոր հանգամանք։ Ռուսաստանի վերածնութիւնը և փառաւոր յաղթութիւնը հնարաւոր եղաւ միայն այն դէպքում, երբ Պետրոս Մեծը վերանորոգեց իր պետութիւնը արեւմտեան քաղաքակրթութեամբ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Բարձրագոյն հրաման զօրքին և նաւատորմին

Պետերբուրգ, 26 յունիսի

Երկու դար առաջ Պօլտավայի անմահ դաշտերում Պետրոս Մեծը փայլուն յաղթանակ տարաւ թշնամու վրա, որ երազում էր երերել նրա հաստատած կայսրութիւնը և դադարեցնել Պետրոսի դեռահաս պետութեան հզօր աճումը։

Պաշտպան ունենալով ճշմարտութիւնը և Աստուծուն, ռուսաց զօրքերը, առաջնորդվելով իրենց ... ուժեղ ... թշնամու փառքի առաջ ու յաղթեցին նրանց, փրկեցին պետութիւնը, որ յանձնված էր Պետրոսին, պաշտպանեցին ուղղափառ հաւատը և պահպանեցին իրենց ռուս ժողովրդին օտարազգի յարձակումից։

Թող յաւերժ յիշատակվեն Պետրոս Մեծի և նրա յաղթական գործակիցների անունները մինչև յաւիտեան։

Իսկ այժմ տօնվող պանծալի յաղթութիւնը թող ուրախալի նշան լինի ապագայ աջողութիւնների, որոնք միշտ արժանապատւութեամբ պսակւում են ամեն աշխատութիւն յօգուտ և ի փառս Մեր Գահի և Հայրենիքի։

Թող դրա մէջ Մեր քաջարի զօրքը և նաւատորմը կենսունակ աղբիւր որոնեն իրանց աշխատանքների համար, որոնք ընդգծված են և որոշված Մեր հայեցողութեամբ։

Թող այժմեան հանդէսից մեր սրտին մօտիկ զօրքը և նաւատորմը անխախտ հաւատ քաղեն, որ ժամանակաւոր փորձաւթիւններին հետևում են միշտ յաղթութեան և յարութեան պայծառ օրեր ռուսաց կայսրութեան բաղդում։

Իսկականի վրա ստորագրված է՝

«ՆԻԿՕԼԱՅ»

ՊՕԼՏԱՎԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Պօլտավա, 26 յունիսի

Առաւօտեան ինն և կէս ժամին Սամսօն Հիւրընկալի եկեղեցու մօտ գտնվող եղբայրական գերեզմանի վրա հաւաքվեցին մինիստրների խորհրդի նախագահը, սենատի երկու ժողովների նախաթոռները, Նորին Մեծութեան դէպի Պօլտավա ուղեկցող արքայական շքախումբը, պալատական պաշտօնեաները, սինօդի անդամները, մինիստրների խորհրդի անդամները, գլխաւոր կառավարիչները, զինուորական և քաղաքացիական այլ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, Պօլտավայի նահանգապետ կոմս Մուրավիեվ, Պօլտավայի վարչական և դատաստանական հիմնարկութիւնների իշխանաւոր անձինք, Պօլտավայի նահանգական ազնուականութեան պարագլուխը, գաւառական պարագլուխները, նահանգի ազնուականութեան պատգամաւորութիւնը, շատ այլ նահանգների նահանգական պարագլուխները, գաւառական վարչութիւնների նախագահները, Պօլտավայի նահանգական զէմստվօյի վարչութեան նախագահը և անդամները, պատգամաւորութիւն նահանգի զէմստվօներից, Պօլտավայի քաղաքագլուխը, ձայնաւորները, նահանգի բոլոր քաղաքների քաղաքագլուխները, աւագները և ստարոստաները թւով 4200 մարդ, տեղական դպրոցական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները, Պօլտավայի վաճառականութեան և մէշչանների ներկայացուցիչները, թւով 25 զինուորական պատգամաւորութիւններ, ռուս կայսերական զինուորա-պատմական ընկերութեան և Պետերբուրգի քաղաքային դումայի պատգամաւորութիւնները։ Բացի դրանից եղբայրական գերեզմանի մօտ շարվեցին պատգամաւորութիւններ ուրիշ քաղաքներից, զէմստվօներից, ազնուականութիւնից, գիտական ընկերութիւններից, ռուս ժողովրդի դաշնակցութիւնից, շվէդական արքայական հիւպատոսարանից, ընդամենը թւով 67։

Առաւօտեան 9 ժամին արքայական վրանի մօտ ժամանեց կայսերական գնացքով Թագաւորը ուղեկցութեամբ Մեծ Իշխաններ Միխայիլ Ալէքսանդրովիչի, Բորիս Վլադիմիրովիչի, Գէօրգի Միխայլովիչի, Սերգի Միխայլովիչի, Նիկօլայ Նիկօլայեվիչի, պրինց Պետր Ալէքսանդրովիչ Օլդէնբուրգսկու, մինիստրների խորհրդի նախագահի, Պալատի մինիստրի, շքախմբի անդամների և Պալատի պաշտօնեաների։

Կայարանում Թագաւորին դիմաւորելու համար գտնվում էին Մեծ Իշխան Կօնստանտին Կօնստանտինովիչ, պրինց Ալէքսանդր Պետրովիչ Օլդէնբուրգսկի, Գէօրգի և Միխայիլ Գէօրգիեվիչ Մէկլէնբուրգ-Ստրէլիցկի դուքսերը, Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվ, զինուորական, արդարադատութեան, ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրները, ազնուականութեան պարագլուխը, նահանգական վարչութեան նախագահը և այլ բազմաթիւ պատգամաւորութիւններ։ Կանգնեց Ելեցկի հետակ գնդի պատուաւոր պահակախումբը։ [illegible] թեամբ անցաւ պատուաւոր պահակախմբի առջևից, ընդունեց ներկայացող պաշտօնական անձերին և պատգամաւորութիւններին, որոնք մատուցին աղ ու հաց, ապա բաց կառքով բարեհաճեց գնալ դէպի եղբայրական գերեզմանը։ Թագաւորի անցնելու ժամանակ ողջունում էին Թագաւորին մի քանի տասնեակ հազար ժողովուրդը և զօրքը որոտալից ուռաներով։ Եղբայրական գերեզմանին հասնելիս Թագաւորին դիմաւորեց Կիեվի միտրօպօլիտը հոգևորականութեան հետ խաչով և օրհնած ջրով։ Թագաւորը համբուրեց խաչը և թափօրն ունենալով առջևից՝ գնաց դէպի եղբայրական գերեզմանը, բարձրացաւ Մեծ Իշխանների, Ստոլիպինի և օբէր-պրոկուրոր Լուկյանովի ուղեկցութեամբ գերեզմանային բլրակի վրա, ուր խաչի մօտ միտրօպօլիտը և հոգևորականութիւնը հոգեհանգիստ կատարեցին Պետրոս Կայսրի և Պօլտավայի ճակատամարտում սպանված զինուորների համար։ Հոգեհանգստից յետոյ Թագաւորը բարեհաճեց իջնել գերեզմանի ստորոտը Պետրոսի և Պօղոսի տաճարում, որ կառուցված է Կուրգանի տակ, ապա Կուրգանի շուրջը անցնելիս տեսնել Պօլտավայի ճակատամարտում սպանված զինուորների թաղման տեղը։ Ողջունելով Պետրովսկի կորպուսի սաներին և կադէտներին և դուրս գալով եկեղեցու բակից, Թագաւորը ձի հեծաւ և, րապորտ ընդունելով զօրահանդէսի հրամանատար գեներալ-ադիւտանտ Իվանովից, անցաւ զօրքերի առջևից։ Նորին Մեծութեանը հետևում էին Պալատի մինիստրը և հերթապահութիւնը։ Երաժշտութիւնը նուագեց։ Դրօշակները խոնարհվեցին. Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց ողջունել զօրքերին. զօրքերը պատասխանեցին։ Զօրքերը տեսնելուց յետոյ Թագաւորը բարեհաճեց գնալ դէպի կայսերական վրանը, ուղեկցված ոգևորված ուռաներով։ Ներկայ եղողների թւումն էր հոգեհանգստին եղբայրական գերեզմանի վրա նոյնպէս Պետական Դումայի նախագահ Խոմեակով։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պօլտավա, 26 յունիսի

Ժամը 1 և 15 րոպէին Կայսրը գնացքով դիմեց Պօլտավայի կայարանը։

(Հ. Գ.)

Պարիզ, 26 յունիսի

Պատգամաւորների պալատում Կօլմենիէն ողջունեց Դումայի անդամ-

ներին Ֆրանսիայի պատգամաւորների կողմից: Դումայի անդամները շնորհակալութիւն յայտնեցին նրան: (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 26 յունիսի

Միջպարլամենտական խմբակը երէկ երեկոյեան ճաշ տուեց ի պատիւ Պետական Դումայի անդամների: (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 26 յունիսի

Սենատի բակում նախկին պատգամաւոր Բօ երկու անգամ ապտակեց ֆինանսների մինիստր Կայօյին: Ցարձակման պատճառն այն է, որ Կայօն մերժել էր յետ վերցնել պալատում հասցրած մեղադրանքը, երբ Բօն ջանում է խախտել համաձայնութիւնը յանուն «Մեսսաժըրի-Մարիտիմի» շահերի: Փոքր ինչ ուշ Կայօն սեկունդանտներ ուղարկեց Բօյի մօտ:

Վախճանվեց գեներալ Գալլիֆէն:

—

Պարիզ, 26 յունիսի

Կայօյի և պատգամաւոր Բօյի միջև տեղի ունեցաւ մենամարտ ատրճանակներով: 2 անգամ ապարդիւն կրակելուց յետոյ մենամարտը յայտարարվեց վերջացած: (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ, 26 յունիսի

Օրվայ ընթացքում խօլերայով հիւանդացան 107, մեռան 53 հոգի. հիւանդանոցներում պառկած են 721 հոգի: (Հ. Գ.)

—

Յունիսի 24-ին Գարեգին արքեպիսկոպոս Սաթունեանի անունով ստացվել է հետեւեալ հեռագիրը Պետերբուրգից.

Կոմսուհին և ես շնորհակալ ենք ձեզանից և Ներսիսեան հայոց հոգևոր դպրոցի հոգաբարձութիւնից սիրալիր հեռագրի համար:

Կոմս Ի. Ի. Վորոնցով-Դաշկով

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Լօնդօն, 26 յունիսի

Ռէյտէրին հեռագրում են Թէհրանից, որ Լեախովը, համաձայն կէս գիշերին ստացված տեղեկութիւնների, հաղորդում է, որ բախտիարների զօրամասը սպասում է Կէրէջէից 10 մղոն հեռաւորութեան վրա նացիօնալիստներին: (Հ. Գ.)

—

Կեօլն, 26 յունիսի

«Կեօլն. Ցայտ.»-ին հեռագրում են Թէհրանից, որ Թէհրանի նացիօնալիստ անջումանները խնդրում են բախտիարներին օտար նեռօլ ևս խումեւ: ... կում է ընտրութիւնները նշանակել 10 օր յետոյ, այնուհետև անմիջապէս գումարել պարլամենտ, որից առաջ կարողանայ կազմվել նացիօնալիստական կաբինէտ:

Ծաղաղ վախճան գուցէ հնարաւոր լինի, որովհետև Սիփէհդարը համաձայնեց բանակցութիւններ վարել. (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 26 յունիսի

Համայնքների պալատ: Գրէյը, պատասխանելով ուղղված մի քանի հարցումներին, բնորոշեց Պարսկաստանում տիրող իրերի դրութիւնը ինչպէս լիակատար խառնակ դրութիւն՝ և անակուսանք յարուցանող:

Դիլլօնը հարց տուեց՝ թէ յայտնե՞լ է արդեօք բրիտանական կառավարութիւնը, որ սահմանադրական ույժերի պարագլուխների պահանջներն անհիմն են:

Գրէյը պատասխանեց. «Ոչ, մենք միայն հաւաստիացանք, թէ ինչ չափով գործը վերաբերում է մեզ: Կան ընդամենը երկու պահանջներ, որոնց մենք գուցէ կարողանանք աջակցել: Իսկ ինչ վերաբերում է նրանց բոլոր պահանջներին, ինձ թւում է, որ նրանք կարող են միայն տիրող խառնակութիւնը կրկնապատկել»:

Պատասխանելով այն հարցերին, թէ ինչ յարաբերութիւններ ունեն սահմանադրականների պարագլուխները դէպի պատերազմական գործողութիւններից հեռու եւրոպացիները, Գրէյը ասաց. «Ես թերևս կարող լինեմ հակիրճ բնորոշել. այդ տեսակէտից իրերի դրութիւնը կայանում է այն բաւաբար հաւաստիացումների մէջ, որոնք երբեմն փոխվում են պատահական սպառնալիքների»:

Կէյրգարդին հարց տուեց՝ թէ ռուսաց միսիան իրաւունք ունե՞ր Թէհրանում կարգադրութիւն անել, որ զօրքեր մտնեն քաղաք, չը խորհրդակցելով առաջուց բրիտանական միսիայի հետ:

Գրէյը պատասխանեց, որ անկարգութիւններով բռնկված շրջանները գտնվում են ռուսական սահմանին մօտ: «Եթէ այդպիսի դրութիւն ստեղծվի հարևան անգլիական սահմանագլխում, մենք պէտք է մեզ իրաւունք համարէինք սեփական նախաձեռնութեամբ անել այն բոլոր քայլերը, որոնք անհրաժեշտ են մեր շահերի պաշտպանութեան համար: Մենք չենք կարող ժխտել, որ ռուս կառավարութիւնը իրաւունք չունէր այդ անել: Ռուս կառավարութիւնը մեզ միշտ տեղեկացրել է իր անելիք բոլոր քայլերի մասին»: (Հ. Գ.)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պօլիս, 26 յունիսի

Կրետէի չորս հովանաւորող պետութիւնների ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւնը վերաքննում է իրանց կառավարութիւնների ցուցմունքներով մշակված միահամուռ նոտայի բնագիրը կրէտական հարցի վերաբերութեամբ: Կամ յունիսի 27-ին, կամ թէ չէ 29-ին նոտան կը յանձնվի Բ. Դրան: (Հ. Գ.)

—

Մոսկվայի «Русское Слово» լրագրի մէջ տպված է նրա Կ. Պօլսի թղթակցի հետեւեալ հաղորդագրութիւնը, յունիսի 22-ից.

Ի նկատի առնելով այն տարածված լուրը՝ թէ իբր հայերը ցանկանում են անկարգութիւններ առաջ բերել Ստամբօլում, ձեր թղթակիցը այդ առիթով խօսել է «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան կոմիտէի ազդեցիկ անդամ Ակնունու հետ:

— Երեք մի այդպիսի զոնոս ստացված է մինիստրական կաբինէտի մէջ,—յայտնեց Ակնունին,—որովհետև իշխանութիւնը բացատրութիւն պահանջեց այդ մասին մեր կոմիտէից: Մենք, ի հարկէ, պատասխանեցինք, որ ոչ մի գաղափար չունենք հայերի այդօրինակ գիտաւորութիւնների մասին:

«Դուք, ի հարկէ, հասկանում էք, որ ոչ ոք չէ կարող իր վրա պատասխանատուութիւն վերցնել ապագայի համար: Մեր կոմիտէից զատ կան ուրիշ շատ հայ կոմիտէներ էլ: Բացի դրանից, Ադանայի վերջին դէպքերից յետոյ հայերը հիմք ունէին վհատվելու:

«Մենք սպասում ենք անաչառ դատաստանի: Իրագործվում են ժանտ դատավճիռները անմեղ հայերի վերաբերմամբ, մինչդեռ խռովութեան իսկական յանցաւորները անպատիժ են մնում:

«Մենք յատուկ, վստահելի անձնաւորութիւն ուղարկեցինք քննելու զինուորական դատարանների գործողութիւնները Փոքր-Ասիայում չարգարարների դէմ: Մենք տեսնում ենք, որ կառավարութիւնը չէ կատարում իր պարտականութիւնները:

«Այսպէս այլևս գնալ անկարելի է: Եթէ կառավարութիւնը անհանգստութեան մէջ է ընկել պատրաստվող հայկական անկարգութիւնների մասին տարածված լուրերով, նրա համար շատ հեշտ է ոչնչացնել անբա... է միայն լինել արդար դէպի հայերը:

«Մինչև ապրիլեան անցքերը, որոնց մասին մենք գիտէինք առաջուց, մենք նախազգուշացրինք երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէին, որ ցանկանում ենք մեր վրա առնել բոլոր կուսակցութիւնների ու ազգութիւնների միջև եղբայրական միութիւն կազմելու ձեռներէցութիւնը, որպէսզի վերջ տանք հեռզհետէ սաստկացող ատելութեանը:

«Դժբաղդաբար, ուշ էր արդէն: Փոթորիկը մօտենում էր: Ադանայի հայերը նրա առաջին զոհերից մէկն էին:

«Եթէ կառավարութիւնը կը կամենայ վերացնել անկարգութիւնների ամեն մի վտանգ, նա պէտք է բաւարարութիւն տայ հայերին»:

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ղօչան, 18 յունիսի

Մէշէդից ստացված նամակների և հեռագիրների համաձայն, ամսիս 11-ի առաւօտեան սահմանադրական մուջահիդները այդ քաղաքում, Արք կոչված թաղամասի մօտերքը, կանոնաւոր դիրքեր են բռնել և սկսել են գնդակներ արձակել դէպի նահանգապետի տունը: Գեն.-նահանգապետը հրաման է տուել կառավարական զօրքին՝ կրակ բացել սահմանադրական կամաւորների վրա: Սկսվել է մի տաք կռիւ զօրքի և կամաւորների միջև:

Կռւի տաք միջոցին՝ ռուսաց կօզակներից 4—5 հոգի, զինված, իրանց օֆիցէրի առաջնորդութեամբ, շտապել են ռուսաց փոխատու բանկի վայրը, որը գտնվում է քաղաքի կենտրոնական մասում, բանկը թալանումից պաշտպանելու նպատակով: Ռուսաց կօզակները մտել են այն փողոցը, որտեղ սկսված է եղել ուժեղ կռիւ:

Սահմանադրական կամաւորները, նկատելով որ ռուսաց զօրք է մօտեցել իրանց դիրքերին, յայտնել են, որ իրանք ռուսների հետ գործ չունեն, և խնդրել են հեռանալ այդտեղից: Ռուս օֆիցէրը յայտնել է, որ ինքը իր կօզակներով գնում է բանկը պաշտպանելու և կռւողների հետ գործ չունի: Սակայն կամաւորները, նկատի ունենալով որ օտար պետութեան զինուորները կարող են քաղաքի կենտրոնում խռովութիւն առաջ բերել, պնդել են իրանց ասածի վրա և թոյլ չեն տուել կօզակներին առաջ անցնել: Օֆիցէրը, այդ տեսնելով, անմիջապէս մի կօզակ է ուղարկել հիւպատոսի մօտ՝ յայտնելու իրողութիւնը և միաժամանակ օգնութիւն խնդրելու:

Այնտեղ գտնվող օֆիցէրի և 4—5 հոգի կօզակների մօտ են շտապում 20 կօզակ իրանց հետ ունենալով երկու գնդացիր ու բաւականաչափ ռազմամթերք: Ռուսների կողմից սկսվում է ուժեղ գնդակաձգութիւն ոչ կամաւորների վրա, այլ դէպի օդը: Կօզակներին աջողվում է անցնել դէպի քաղաքի կենտրոնը, որտեղ բանկն է գտնվում: Գնդացիրն արձակելուց յետոյ, քաղաքը աւելի իրարանցման մէջ է ընկնում և ժողովուրդը՝ սարսափահար եղած՝ թափվում է Իմամ-Ռիզայի բաստը:

Մուջահիդները, տեսնելով ռուսների՝ քաղաքի կենտրոն մտնելը, սկսում են աւելի կատաղաբար կռւել տեղական զօրքի հետ և միաժամանակ առաջ շարժվել: Օգնական ույժեր են ստանում թէ կառավարականները և թէ մուջահիդները: Կռիւն սկսում է բարդանալ: Յեղափոխականները թէև սկզբում մի քանի յաղթութիւններ տարել են, բայց ի վերջոյ պարտվելով՝ տուել են մի քանի կարևոր զոհեր՝ քաշվելով դէպի բաստը: Իսկ կառավարական զօրքի կորուստն առայժմ անյայտ է:

Սահմանադրականների պարտութիւնից յետոյ՝ քաղաքում սկսվել է ուժեղ ռեակցիօնութիւն: Վնասված են շատ տներ: Միաժամանակ սկսվել է թալան՝ կառավարական զօրքի կողմից...

Մէշէդից ստացված յունիս 15 թւակիր նամակներից երևում է, որ առայժմ այնտեղ խաղաղ է, և օտար հիւպատոսութիւնների միջամտութեան շնորհիւ հաշտութիւն է կայացել սահմանադրականների և Ռուքնը-Դովլէի միջև: Սակայն, չը նայած կայացած հաշտութեան, շուկան դեռ շարունակում է փակ մնալ, և ժողովուրդը ամբողջովին բաստ է նստել Սահնի (ս.խատառեղի) մէջ. Անջումանից կեանքի ապահովութիւն և թալանված տների վնաս են պահանջում... «Անջումանը այալաթի» կողմից բաց են թողնված թռուցիկներ, շուկան բացել տալու համար:

Ռուքնը-Դովլէն ռուսական 6 և անգլիական 4 կօզակներով շրջապատված՝ իր նախկին բնակարանից տեղափոխվել է ռուսաց հիւպատոսի մօտ և նրա հետ մի տան մէջ է ապրում: Նրա կեանքի ապահովութեան համար բնակարանը շրջապատված է օտար պետութեան կօզակներով... Նա հեռագրով հրաժարական է ներկայացրել շահի կառավարութեանը, սակայն վերջինի կողմից մերժված է:

Իքս

ԴՈՒՐԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

Թիւրքահայոց նորընտիր պատրիարք Եղիշէ արքեպիսկոպոս Դուրեանը «Լիբերալ» թերթի աշխատակցին հետևեալ յայտարարութիւններն է արել.

«Ես բարձրանում եմ պատրիարքական գահի վրա շատ տխուր պայմանների մէջ: Հայ ժողովուրդը հիւանդ է բոլոր այն սոսկալի հարուածներից, որ նա ստացել է անբասուն տարվայ ընթացքում:

«Նա պէտք ունի շատ երկար ժամանակ խաղաղութեան և հանգստութեան, որպէսզի կարողանայ գտնել իրան և շարունակել իր կանոնաւոր ընթացքը, որ այնքան դրագիրաբար, այնքան վայրագօրէն ընդհատվեց, դէպի լոյս և առաջադիմութիւն: Բոլոր իմ ջանքերն ուղղված կը լինեն՝ ապահովելու նրան այդ խաղաղութիւնը և հանգստութիւնը:

«Յոյս ունեմ, որ ազգային ժողովը և հայ ժողովուրդը կաջակցեն ինձ այդ դժուար ջանքի մէջ:

«Ինչ վերաբերում է ազգութիւնների փոխադարձ յարաբերութիւններին կայսրութեան մէջ, իմ խիստ պարտականութիւնն է, ինչպէս է և իմ հոտի ցանկութիւնը, ամրացնել հետզհետէ եղբայրութեան կապերը մուսուլմանների և քրիստոնեաների միջև:

«Նոր օրէնքը ուսման մասին մեզ չէ յուզում:

«Մենք մինչև այսօր սովորեցրել ենք մեր մայրենի լեզուն մեր դպրոցների մէջ, լայն տեղ տալով նաև երկրի պաշտօնական լեզուին:

«Մենք կարող ենք նոյն իսկ ասել, թէ հայերը գուցէ միակն են օսմանեան կայսրութեան միւս քրիստոնեայ տարրերի մէջ, որոնք գիտեն թիւրքերէնը շատ կատարեալ:

«Ուրեմն մենք կը շարունակենք մեր ուսուցումը, ինչպէս անցեալի մէջ, պաշտպանելով բոլոր մեր իրաւունքները:

«Բայց ես չեմ տեսնում որևէ անմիջական վտանգ մեր դպրոցների համար:

«Որովհետև, իրօք, բաւական չէ հրատարակել օրէնքներ՝ ուսուցումը միութեան վերածելու համար, բայց ամենից առաջ պէտք է պատրաստել ուսման մի ընդհանուր ծրագիր, ընդունակ գոհացնելու բոլոր շահագրգռված կողմերը»:

— Ի՞նչ կարծիք ունէք, սրբազան հայր, Փոքր Ասիայում զինուորական նահանգապետներ նշանակելու մասին:

— Դա մի ընտիր միջոց է: Իմ ամենաբուռն ցանկութիւնն է նոյնպէս, որ պատշաճաւոր իշխանութիւնները զինուորագրեն շուտով երիտասարդ հայերին օսմանեան ազգային բանակի շարքերի մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉՐՈՅՑ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ ՀԵՏ

—

Մօսկվա, 20 յունիսի

Իզմիրլեան կաթողիկոսի շքախմբի մէջ գտնվում է նաև Մինաս Չերազը:

Ընթերցողը ծանօթ է Պօլսի ազգ. երեսփոխանութեան ատենապետ Չերազի կեանքի և գործունէութեան հետ: Նա, արևմտահայ յայտնի գործիչներից մէկը լինելով, նշանաւոր և պատւաւոր տեղ է գրաւում մեր գրականութեան պատմութեան մէջ:

Թերթիս թղթակիցը, օգտվելով Չերազի Մօսկվա գալուց, առիթ ունեցաւ զրուցելու նրա հետ մի քանի հրատապ և այլող հարցերի մասին:

—Ներեցէք, որ ձեզ անհանգստացնում եմ ձեր մեկնելուց առաջ: Ես կը կամենայի ձեր կարծիքը իմանալ մի քանի հարցերի մասին և իմ տպաւորութիւնները հաղորդել «Մշակի» ընթերցողներին,—եղաւ իմ առաջին խօսքը Մինաս Չերազին:

— Խնդրեմ, պատրաստ եմ, ուրախութեամբ կը պատասխանեմ ձեր հարցերին. Ինչ կը կամենաք:

— Ասացէք, խնդրեմ, ինչ տպաւորութիւն ստացաք Պետերբուրգի կառավարչական բարձր շրջաններում:

— Մեր ստացած տպաւորութիւնը միանգամայն գոհացուցիչ է: Իզմիրլեանի Թագաւոր Կայսրի և Ստօլիպինի մօտ ունեցած ունկնդրութեան ժամանակ շօշափված հարցերը վերաբերում են հայ ժողովրդի արդի վիճակին Ռուսաստանում, հայ հոգևորականութեան պարտականութիւնների, հայ եկեղեցու, դպրոցական և այլ հարցերին: Նրանք պարզ և անկեղծութեամբ արտայայտել են իրանց բարեացակամ վերաբերմունքը դէպի հայ ժողովուրդը:

— Բայց մի՞թէ Ստօլիպինի մօտ խօսք չեղաւ հայ բանտարկեալների մասին:

— Ինչպէս չէ. Վեհափառը Ստօլիպինից բաժանվելիս խնդրեց ներումն շնորհել վերջերս ձերբակալված բոլոր հայերին: Բայց Ստօլիպինը պատասխանեց, որ ներումն շնորհել կարող է միայն Թագաւոր Կայսրը:—Ամնիստիա կը լինի ձերբակալվածների մի մասի համար, իսկ միւս մասը թեթև պատիժ կը կրէ,—ասել է Ստօլիպինը:

Այստեղից պարզ է, որ մայրաքաղաքի մի քանի թերթերի հաղորդած այն լուրը, որ իբր թէ Ստօլիպինը խորհուրդ է տուել Իզմիրլեանին այդօրինակ միջնորդութիւններով չը դիմել կառավարչական բարձր շրջաններին՝ զուրկ է հիմքից: Ստօլիպինը, ընդհակառակը, սիրով լսելով Իզմիրլեանի այդ միջնորդութիւնը, իր աջակցութիւնն է խոստացել ձերբակալվածների վիճակը ... թեթևացնելու գործում:

— Ինչ վերաբերում է Թագուհու մօտ և Անտօնիի մօտ ունեցած Վեհափառի խօսակցութեանը,—շարունակեց Մ. Չերազ,—պէտք է ասեմ, որ նա զուտ կրօնական բնաւորութիւն է կրել: Թագուհու մօտ ունկնդրութիւնը տևել է 8 ր. միայն: Իզմիրլեանը և մենք խիստ գոհ ենք Պետերբուրգի թէ պաշտօնական շրջաններից և թէ հայկական գաղութից մեզ ցոյց տուած սիրալիր և անկեղծ ընդունելութեան համար:

— Ասացէք, խնդրեմ, ովքե՞ր յաճախեցին ձեզ Պետերբուրգում:

— Երեւի կը ճանաչէք Վաս. Նեմիրովիչ-Դանչենկօյին. նա այցելեց ինձ: Նեմիրովիչ-Դանչենկօ մի մեծ վէպի ձեռով Ադանայի վերջին սարսափների նկարագիրն է տալու ընթերցողներին. նա տաղանդաւոր գրող է, պէտք է որ նրա այդ նոր վէպը մեծ աջողութիւն ունենայ ընթերցողների մէջ: Բացի նրանից այցելեցին «Դէյլի Տելիգրաֆ» և «Դէյլի Նիւս» թերթերի թղթակիցներ Դիլլօն և Բէյնօլդս: Մինչև իսկ Դիլլօն 100 ր. նուիրեց Ադանայի զոհերի օգտին:

— Ի՞նչ է լինելու Իզմիրլեանի առաջին գործը էջմիածնում. ինչ է նա ծրագրել անելու տեղ հասնելուց յետոյ:

— Վեհափառը լուրջ գործեր շատ ունի կատարելու: Նրա ծրագրի մէջ մտնում են հայ դպրոցների, եկեղեցական կալուածների, հայ եկեղեցու և հոգևորականութեան բարենորոգութեան խնդիրները: Էջմիածինն աւերակ է ներկայացնում իրանից. պէտք է վերանորոգել այդ աւերակները, բարձրացնել եկեղեցու ընկած և քայքայված վիճակը, լուծել մի շարք խնդիրներ, որոնք այս կամ այն կերպ կապված են հայ եկեղեցու շահերի, հայ ժողովրդի ինտերեսի հետ:

Ի նկատի ունենալով, որ ամսիս 6-ի ճաշկերոյթից յետոյ Մինաս Չերազի հետ ունեցած մի խումբ անձանց զրոյցի ժամանակ շօշափվել են մի քանի խնդիրներ և որոնց ես չէի կամենայ երկրորդ անգամ իրան առաջարկված հարցերը տալ, ես ուղղակի դարձայ Չերազին և խնդրեցի թոյլ տալ հրատարակելու նախորդ զրոյցի այն մասը, որն ես նպատակայարմար կը գտնեմ:

— Խնդրեմ, գրեցէք, բայց այնպէս արէք, որ թիւրիմացութիւն չը ծագի ապագայում:

— Իզմիրլեանը ծանօթ է «Պօլօժենիային» թէ ոչ,—հարցրեց մեզանից մէկը ամսիս 6-ի զրոյցի ժամանակ:

— Իզմիրլեանը ոչ միայն լաւ ծանօթ է «Պօլօժենիային», այլ և հիմնաւորապէս ուսումնասիրել է նրան: Նա մինչև իսկ առանձին տեղեկագիր ունի կազմած այդ առիթով: Բացի այդ, Իզմիրլեան շատ լաւ ուսումնասիրել է մեր կեանքը: Նա, իբրև եւրոպական լեզու չը գիտեցող մարդ, մեծ մասամբ կարդում է հայերէն լեզուով:

Ապա Չերազ յայտնեց, որ նա քիչ գիտէ ֆրանսերէն:

Մեր այն հարցին, թէ արդեօք չէ՞ կարելի սպասել, որ Իզմիրլեանը կարող է երկրորդ Հայրիկ լինել հայ ազգի համար, Չերազ պատասխանեց, որ ոչ:

— Ես միշտ հեռու եմ եղել Հայրիկին վարչական մարդ կոչելուց: Հայրիկը բանաստեղծ-գրող է, իսկ Իզմիրլեանն ընդհակառակը: Վերջինս բանաստեղծական ձիրք չունի, բայց դրա փոխանակ, պէտք է ասեմ, ունի վարչական մեծ ընդունակութիւն, հաստատուն կամք, երկաթէ տրամաբանութիւն: Նա անհերքիւղ է ամենքի առաջ, աղատ իր կարծիքների մէջ: Իզմիրլեանը կարևոր ույժ է մեզ համար. հայ եկեղեցին կարօտ է նրա անձնաւորութեան:

— Ճի՞շդ է, որ Ադանայի հայ զոհերի թիւը 20—30 հազարի է հասնում,—հարցրի ես:

— Շատ դժուար է որոշակի պատասխան տալ այդ հարցին: Հայերի մի մասը փախել է լեռները, մի ուրիշ մասի վիճակը նոյնպէս անորոշ է: Չէ կարելի ասել, որ բոլոր զոհերի թիւը 3—4 հազար լինի, ինչպէս այդ կամենում է հաւատացնել թիւրքաց կառավարութիւնը: Ցամենայն դէպս հաւանական է, որ հայ զոհերի թիւը 20,000 լինի: Այդ հարցը վերջնականապէս կը պարզվի երևի մինչև մի ամիս: Այժմ ամեն ինչ կարգի է բերվում աւերակների վայրում, Ադանայում: Այժմ բաւական վատ է այնտեղի հայերի վիճակը:

Այնուհետև հարց արվեց Չերազին թիւրքական յեղափոխութեան մասին, որ, ինչպէս գիտէք, տապալեց Աբդիւլ-Համիդի բռնակալ կառավարութիւնը:

— Ես և Ահմէդ-Րիզա միշտ միասին էինք ճաշում Պարիզում,—ասաց Չերազը:—Մի գեղեցիկ օր, միանգամայն անսպասելի մեզ համար, տեղեկութիւն ստացանք, որ վերջնականապէս տապալվել է Աբդիւլ-Համիդի բռնակալ կառավարութիւնը և որ մենք հնարաւորութիւն ունենք հայրենիք վերադառնալու: Մեր ուրախութեանը չափ ու սահման չը կար. մենք, ինչպէս գիտէք, վերադարձած ենք հայրենիք, իսկ Ահմէդ-Րիզան մինչև իսկ թիւրքաց պարլամենտի պրեզիդենտ է ներկայումս: Կրկնում եմ, որ մեզ համար միանգամայն անսպասելի էր յեղափոխութեան բռնկումը Թիւրքիայում:

— Իսկ երկիւղ չը կա՞յ, որ Աբդիւլ-Համիդ կարող է իր նախկին դաւերը լարել նոր ռէժիմի, նոր կառավարութեան դէմ:

— Ո՛չ. ես հիմա մեռցված պիտի համարել: Ճիշդ է, Աբդիւլ-Համիդը ներկայումս էլ շատ համակրողներ ունի, ճիշդ է, Թիւրքիայի մահմեդական ազգաբնակութեան 80% -ը համիդականներ են, բայց հաստատ կարող եմ ասել, որ նրանք անզօր են որևէ բան անելու ներկայ ռէժիմի դէմ: Աբդիւլ-Համիդը այնպիսի բռնակալներից է,—շարունակեց Մ. Չերազը,—որ եթէ ույժ և կարողութիւն ունենայ, այժմ էլ կոտորածներ կը կազմակերպէ:

— Ի՞նչպէս է վերաբերվում այժմեան սուլթան Մուհամմէդ V-ը դէպի նախկին սուլթանը:

— Լաւ. այժմեան սուլթանը մտադրութիւն չունի փոխելու Աբդիւլ-Համիդին, չը նայած որ վերջինս ամբողջ 32 տարի տանջել և չարչարել է Մուհամմէդ V-ին: Թէ որ առաջ նախկին սուլթանը վատ էր պահում իր եղբօրը՝ այժմեան սուլթանին, այդ երևում է նրանից, որ Մուհամմէդ V յաճախ փող չէր ունենում... հագուստի համար: Նա ստիպված էր փոխարինաբար վերցնել ուրիշներից...

— Կարելի՞ է ասել, որ նոր ռէժիմի ամրապնդումից յետոյ Ադանայի սարսափները այլ ևս չեն կրկնվի Թիւրքիայում ընդհանրապէս և հայերի վերաբերմամբ մասնաւորապէս:

— Վեհափառ Իզմիրլեան Պետերբուրգ մեկնելուց առաջ ունկնդրութիւն ունեցաւ Մուհամմէդ V-ի մօտ: Սուլթանն իր ցաւակցութիւնը յայտնելով Ադանայի զոհերի առիթով դրականապէս ասել է, որ Ադանայի սարսափները չեն կարող այլ ևս տեղի ունենալ իր կառավարութեան մէջ: «Օսմանեան պետութեան բոլոր հպատակները անխտիր հաւասար են իմ աչքում», — ասել է Մուհամմէդ V-ը: Ի դէպ ասեմ,—շարունակեց Մ. Չերազ,—որ Մուհամմէդ V 500 ոսկի է նուիրել Ադանայի հայ զոհերի օգտին: Որքան ես ճանաչում եմ նոր սուլթանին, պէտք է ասեմ, որ բարեացակամ է դէպի հայերը: Ես ևս համամիտ եմ այն կարծիքին, որ Ադանայի սարսափները դժուար թէ կրկնվեն Թիւրքիայում, — վերջացրեց իր խօսքերը Մինաս Չերազ այդ առիթով:

Այնուհետև շօշափվեցին մի քանի հարցեր ևս, որոնց մասին, սակայն, ես պէտք է լռութիւն պահպանեմ:

Վերջացնելով տողերս, պէտք է ասեմ, որ Չերազ շատ մեծ և զօրեղ տպաւորութիւն թողեց ինձ վրա:

Ոսկու-Զօն

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անի, 23 յունիսի

I

Հինգշաբթի, յունիսի 25-ին, առաւօտեան ժամը 7-ին, Վեհափառը իր շքախմբով կառքերով դուրս եկաւ Ալէքսանդրօպօլից Անի գնալու համար։

Շքախմբի անդամներն էին Գարեգին արքեպիսկոպոս Սաթունեան, Աշոտ եպիսկոպոս Շախեան, Գրիգորիս վրդ. Գալաքեան, Մեսրոպ վրդ. Նշանեան, Եփրեմ վրդ. Սուքիասեան, Բաբգէն վրդ. Աղաւելեան, Մեսրոպ վրդ. Տէր-Մովսիսեան, Խորէն վրդ. Մուրադբէգեան, Մինաս-Չերազ, Թիֆլիսի կարգադիր մասնաժողովի անդամներ Սամ. Յարութիւնեան, Իս. Յարութիւնեան, Ս. Եսայեան, տիկնայք Երանուհի Յարութիւնեան, Հ. Աւթանդիլեան։ Միացել էին և «Ախուրեան» թերթի աշխատակիցն ու տիկ. Արտէմեան։

Վեհափառի քառաձի կառքը, շրջապատված հեծեալ պահակներով, պրիստաւի առաջնորդութեամբ գնում էր հանդիսաւոր գնացքի առջևից։

Ալէքսանդրօպօլի կարգադիր յանձնաժողովի անդամները, գլուխ ունենալով քաղաքագլուխ Յ. Տիգրանեանին, եկան մինչև Արփինօյի կամուրջը, որտեղից և վերադարձան քաղաք։

Յիշենք, որ դեռ առաջնորդարանի մօտից և մինչև քաղաքից դուրս ելնելը երկշարք կանգնած էր ժողովրդի մեծ բազմութիւն, որ «կեցցէներով» և «ուռաներով» ճանապարհ դրեց Վեհին։

Ճանապարհի մշտական փոշին, շնորհիւ գիշերն եկած անձրևի, մի փոքր պակասել էր։

Եղանակը, որ սկզբում զով էր, սկսեց տաքանալ։ Վեհափառը դիտում էր շրջակայքը, որ թաղված էր հարուստ բուսականութեան մէջ։

Մի ժամից յետոյ հասանք առաջին գիւղը, ուր Վեհափառն իջաւ կառքից և 10 րօպէի չափ հանգստացաւ երևանցի Մելիք-Յակոբեան ընտանիքի կալուածքում։

Ժամը 8½-ին գնացքն առաջացաւ նոյն կարգով։

Ճանապարհին, մի քանի տեղերում, գիւղացիները հանդիպեցին եկեղեցական թափօրով և աղ ու հացով։ Եւ ամեն անգամ Վեհը իջնում էր կառքից, մի կտոր բերանն էր առնում աղ ու հացը և օրհնում էր գիւղացիներին։

Պէտք էր նայել, թէ ինչպէս զանազան կողմերից վազում էին շնչասպառ կերպով թէ այր և թէ կին երեխաներով Վեհի իջնելու տեղը, տեսնելու իրանց սիրելի Մարդուն և առնելու Նրա օրհնութիւնը։ Հայ շինականի այդ տեսակ ոգևորութիւնը մեծ տպաւորութիւն էր թողնում Վեհափառի վրայ։

Հեռու տարածութեան վրա, հօրիզօնում երևաց ալեզարդ Մասիսը իր ձիւնապատ գագաթով։ Ժողովրդի Մարդը աչքերը յառած դէպի այն կողմը՝ նայում էր երկար, թախծութեամբ և վշտապատ նայուածքով։ Ի՞նչ էր մտածում այդ րօպէին նա... Հայի այժմեան տարագիր վիճակի մտածմունքն էր տիրել Նրա հոգուն և սրտին, թէ՞ հայի անցեալ պանծալի փառքի հնաւուրց վկայից նա տեղեկութիւններ էր ուզում իմանալ։ Միայն նրա հայեացքը՝ վշտալի ու տխուր՝ բևեռած էր հեռուն, դէպի Մասիսը...

Մերթ ընդ մերթ մեր հանդիսախմբին միանում էին հեծեալ գիւղացիներ, որոնք, ընկնելով առաջ, եկան մինչև Անի, ուր հասանք ցերեկվայ ժամը 1-ի մօտերը։

II

Անիին մօտիկ, դեռ հեռւում, պարիսպների մօտ, երևում էր անհագին բազմութիւն։ Եւ, յիրաւի, երբ մօտեցանք, տեսանք մի այնպիսի հոծ ժողովուրդ, որպիսին երբէք չէ եղել Անիում, աւերակների այդ աշխարհում։ Պարիսպի առաջ դրված էր սեղան, որի շուրջը բոլորվել էին յարգելի պրոֆեսոր Մառի պեղումների վրա աշխատող մշակները իրանց բահերով, պրոֆեսորի ձեռքի տակ աշխատող ուսանողները և եկւոր անհագին բազմութիւն։ Երկու պարիսպները միացված էին մեծ տախտակով, որի վրա խոշոր կարմիր տառերով գրված էր «բարի գալուստ»։

Վեհն իջաւ կառքից և մօտեցաւ սեղանին։ Այդ պահին առաջացաւ պրոֆեսոր Մառը և գրաբար արտասանեց մի ողջոյնի ճառ։ Պրոֆեսորի ճառն այն աստիճան հիացքանչ, ոգևորիչ և զգացմունքներով լի էր, որ Վեհափառը, ինչպէս և շատերն անկարող եղան զսպել իրանց արտասուքը։

Նորին Վեհափառութիւնը պրոֆէսորին պատասխանեց այսպէս. «Այո, յարգելի պրոֆէսոր, այս աւերակները որ լուռ կանգնած են այստեղ, կը յիշեցնեն հայուն իր անցեալը. անցեալ փառաւոր, անցեալ երջանիկ... Կը յիշեցնեն այն ժամանակները, երբ հայ կեանքը ևս կը պայծառանար յաղթ և հոյակապ։

«Դուք, յարգարժան պրոֆէսոր, որ ձեր ամբողջ եռանդը և սէրը նուիրած էք այս աւերակներուն, ձեր պեղումներով հսկայական ծառայութիւն կը մատուցանէք գիտութեան։ Դուք ձեր պեղումներով ի լոյս աշխարհի կը յայտնէք մի ժողովրդի, տարաբաղդ և տարագիր, անցեալ պանծալի կեանքի պատկերը ամբողջովին։ Ցոյց կուտաք հայ ազգին իր նախնիներուն փառք անցեալը...

«Ես իմ ամբողջ կեանքիս մէջ կը բաղձայի տեսնել այս աւերակները և տեսայ. ու այս րօպէիս ես ուրախ եմ։ Շարունակեցէք ձեր բազմարդիւն և բեղմնաւոր աշխատանքը, ազնիւ Մառը»։

Վեհի այս ճառը նոյնպէս մեծ տպաւորութիւն թողեց թէ պրոֆէսորի և թէ միւս լսողների վրա։

Ապա, լուսանկարվելուց յետոյ, մտանք Անիի ներսը։ Ինչ խոհեր, ինչպիսի զգացմունքներ էին այդ վայրկեանին պատել Իզմիրլեանին, ես ճիշդ չեմ կարող ասել, միայն Նրա թախծալի, վշտահար դէմքը խոնաւ աչքերով վկայ էր Նրա ներքին աշխարհի ալեկոծութեանը, յուզմունքին...

Ազգընտիր Հայրապետը իր սիրելի ազգի անցեալ մեծագործութեան բեկորների վկայ էր առաջ, քան Էջմիածին գնալը, և ընթանում էր փլատակների վրայով... Իսկ ինչ էր մտածում նա այդ րօպէին հայի ապագայի մասին։

Իջնելով Միքայէլ հայր-սուրբի պատրաստած սենեակները, Վեհափառը նախաճաշեց, յետոյ հանգիստ առեց իր յոգնած մարմնին։

III

Հանգստանալուց յետոյ Վեհափառը ցանկութիւն յայտնեց շրջել աւերակները և տեսնել հնութիւնները։

Ամենից առաջ նա առաջնորդվեց իր շքախմբով հնադարանը, յետոյ թանգարանը։ Այստեղ երկար և սիրալիր բացատրութիւններ էր տալիս պրոֆ. Մառը։

Այնուհետև Վեհափառը այցելեց և դիտեց ս. Գրիգոր Լուսաւորչի եկեղեցին, մայրտաճարը, Գագկաշէն ս. Գրիգորի եկեղեցին, իշխանաց տունը, վրաց եկեղեցին, 4 սիւնազարդ փոքրիկ շինութիւնը, պալատը, 2 հիւրանոցները, Առաքելոց եկեղեցին և այլն։ Այս բոլոր տեղերումն էլ մանրամասն բացատրութիւններ տուին պրոֆէսոր Մառը և ճարտարապետ Թ. Թորամանեան, որի հետ Վեհը ճաշից յետոյ խօսակցեց մի ժամվայ չափ հայկական ճարտարապետութեան վերաբերեալ խնդիրների մասին։

Ամեն անգամին մի որևէ հնութիւն տեսնելիս, Նորին Սրբութիւնը յայտնում էր իր իմաստալի կարծիքները, և դրանք այնքան հիմնական, այնքան խելացի, որ անմիջապէս պէտք էր համաձայնել։

Նորին Սրբութիւնը Գագիկ Ա.-ի արձանի մօտ լուսանկարվեց, որը և յարգելի պրոֆէսորը պատրաստեց միւս առաւօտեան։

Աւելացնենք, որ Վեհը այցելեց նաև պրոֆէսորի աշխատելու սենեակը, ուր այդ ժամանակ աշխատում էր նկարիչ Պօլտարացկին Բարսեղ կաթողիկոսի խաչքարի նկարի վրա։

Միջանկեալ ասեմ, որ պրոֆէսոր Մառը ջրաժան մեղուի նման իր սիրելի աշխատանքը սկսում է առաւօտեան ժամը 5-ից և վերջացնում է երեկոյեան մութն ընկնելուց։

Նրա աշխատակիցներն են՝ նկարիչներ Պօլտարացկին և Տիխոնով, ուսանողներ Աշխարհբէգ Քալանթարեան ու Օրբէլի և այն բազմաթիւ թէ հայ և թէ թուրք մշակները, որոնցից իւրաքանչիւրը, ինչպէս ինքը պրոֆէսորը յայտնեց, մի-մի գիտնական պեղողներ են դարձել։ Ներկայումս պեղումները կատարվում են Առաքելոց եկեղեցում, ուր յոյս կայ նոր յայտնագործութիւններ երևան հանելու։

Երեկոյեան ամբողջ շրջակայքը ուրախութեան մէջ էր։ Վանքի շուրջը շինել էին տաղաւարներ։ Կառքերի ձիերի խրխնջոցը, զանգերի ղօղանջիւնը, նուագածուների ձայնը, զուռնան և երգ ու պարը օրին տալիս էին տօնական ու ուխտի կերպարանք և այդ ամենի ազդեցութիւնը այնքան գեղեցիկ, այնքան հաճելի և տպաւորիչ էր այնտեղ, Անիում, ուր միայն աւերակներն են ապրում, ուր սոսկ մեռելութիւնն է տիրում... Վեհի այցելութիւնը կենդանացրել էր այդ օրը Անիին, և նա էլ ասես գէթ մի օր պայծառացաւ, հիւրընկալելով հայ ժողովրդի յոյսերի ու ակնկալութիւնների մարմնացում Իզմիրլեանին։

Ամբողջ մի ժամ Վեհը ընդունեց այդ օրը այդտեղ գտնվող ժողովրդին։ Եւ պէտք էր տեսնել՝ թէ ինչպէս հայ գեղջուկը ակնածութեամբ մօտենում էր իր հոգևոր պետին և, նախքան համբուրելը նրա աջը, ծունր էր դնում և երկրպագում էր նրան։

— Դարեր են հարկաւոր այս ժողովրդի կրթութեան համար,— յուզմունքով նկատում էր Վեհը և կրկին ընկնում իր խորհրդաւոր մտածմունքների մէջ, որ երևում էր նրա խոհուն աչքերից և թախծոտ դէմքից։

Հետևեալ օրը, յունիսի 26-ին, առաւօտեան մեզ մօտ եկան Ա. Արասխանեան և Ատրպետ։

Վեհափառը այդ օրը դարձեալ շրջեց մի երկու տեղ և լուսանկարվեց մայր տաճարի առաջ իր շքախմբի հետ միասին։

Թեթև նախաճաշելուց յետոյ, ցերեկվայ ժամը ուղիղ 12-ին ճանապարհ ընկանք դէպի Խօշավանք։ Վեհը շնորհակալութիւն յայտնեց պրոֆ. Մառին, Թ. Թորամանեանին և միւսներին և աջողութիւն ցանկացաւ նրանց։

Ժամը 2-ի մօտերը հասանք Ղօշավանք, ուր Վեհափառը դիտեց այդտեղի հնութիւնները. մի ժամ հանգստանալուց յետոյ ուղևորվեցինք դէպի Ալէքսանդրօպօլ։

IV

Նոյնպիսի շքեղ կարգով հասանք Արգինօ գիւղը, ուր Վեհի և մեզ համար Տէր-Յակոբեան ընտանիքը պատրաստել էր գեղեցիկ սեղան նախաճաշելու համար։ Կէս ժամ յարգելի ընտանիքի հիւրասիրութիւնը վայելելուց և շնորհակալութիւն յայտնելուց յետոյ, Վեհը և մենք ճանապարհ ընկանք։

Ինչպէս գնալիս, այնպէս և վերադարձին, հայ և թուրք գիւղացիները դիմաւորում էին աղ ու հացով։ Նաև միանում էին զանազան ձիաւորներ։

Երբ հասանք քաղաքի կամուրջին, տեսանք, որ կառքերով ընդառաջ էին եկել Ալէքսանդրօպօլի կարգադիր յանձնաժողովի անդամները Յ. Տիգրանեանի առաջնորդութեամբ։

Մի հիանալի հանդէս սկսվեց։ Վեհափառի կառքը շրջապատել էին պահակները և հեծեալ կամաւորները, ապա հետևում էին միւս կառքերը, որոնց թիւը հասաւ մօտ 50-ի, և այդպէս շքեղ հանդէսով մտանք քաղաք, ուր փողոցների երկու կողմերով կանգնած սպասում էր անհագին հասարակութիւն։ Այդ գնացքը կամուրջից մինչև առաջնորդարան շատ գեղեցիկ էր և ազդեցիկ։

Ժամը 6-ի մօտերը Վեհափառը իջաւ առաջնորդարան հանգստանալու։

Մոռացայ յայտնել, որ Անիում Թիֆլիսի կարգադիր յանձնաժողովի անդամները իրանց մէջ ժողովեցին 80 րուբլի յօգուտ Թորամանեանի աշխատանքների և 76 րուբլի՝ յօգուտ վանքի, որ յանձնվեց Միքայէլ վարդապետին։

Ժամը 7-ի մօտերը Թիֆլիս վերադարձողներս (Ս. Յարութիւնեան, տ. Հ. Աւթանդիլեան և ես) ներկայանալով Վեհին և նեղութիւն խնդրելով՝ որ այլևս անկարող ենք ուղեկցել, առանք նրա օրհնութիւնը և, լսելով շնորհակալական խօսքեր, վերադարձանք Թիֆլիս։

Նորին Վեհափառութիւնը Ալէքսանդրօպօլից Էջմիածին կը մեկնէ այսօր առաւօտեան, յունիսի 28-ին։ Ս. Եսայեան

ՎԵՀԱՓԱՌ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԸ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

Նուրբ ճաշակով կահաւորված փարթամ դահլիճներում արտակարգ կենդանութիւն է. եկեղեցական խորհրդի անդամներ, հայ գիտնականներ, հրապարակախօսներ, հասարակական գործիչներ, ուսանողներ անդադար երթևեկում են, կազմելով խմբակներ, հաղորդելով միմեանց օրվայ տպաւորութիւններ, մոլորվելով ապագայի վերաբերեալ հազարաւոր ենթադրութիւնների ցանցում։

Ժուրնալիստներ և թղթակիցներ պաշարում են Վեհափառի ուղեկիցներին, ագահութեամբ կլանելով ամենայն մի բառ կամ յայտարարում։ Եռանդուն դիմում են մանաւանդ յայտնի ազգային քաղաքական գործիչ Մինաս Չերազին, որ Վեհափառին ամենամօտ անձնաւորութիւնն է։

Մամուլի մէջ և հասարակական կարծիքում Վեհափառն իր դէմքով և արտայայտած ճառերով ու կարծիքներով արդէն գրաւել է ընդհանուր համակրանք, պատկառանք և լուրջ ուշադրութիւն՝ սկսած ռամիկ դասակարգից, որ ազդված է հանդիսաւոր գնացքի արտաքին փայլ ու շուքով, խաչ ու գաւազանով, շքերթներով և վեղարներով, վերջացրած քաղաքական բարձր շրջաններով, որտեղ մի ամբողջ ազգի հոգևոր պետը՝ հետաքրքրական անցեալով և խելքով՝ չէր կարող կենտրօնական դէմք չը դառնալ, ևս առաւել այն բացառիկ պարագաներում, որոնց մէջ կատարվում է Վեհափառ Իզմիրլեանի այցը հիւսիսային մայրաքաղաքին։

Մատթէոս II-ին ներկայացողները մի տպաւորութիւն են ստանում, որ նա չափից դուրս լուրջ, խելօք մարդ է, հաստատակամ, ինքնուրոյն և պատրաստված, օրինապահութեան գերի և արդարադատութեան առաքեալ. բստ երևոյթին այս երկու հիմնական սկզբմունքները պէտք է առաջնորդեն նրան իր գործունէութեան ընթացքում։

Աչքերի կրակը դեռ հանգած չէ, սակայն աքսորական կեանքի հետքերը մթագնում են նրանց փայլը։

Եւ նայելիս Վեհափառի աչքերին, թէև զգում ես ոյժ, ազդեցութիւն, երբեմն նոյնիսկ ներշնչողութեան սլաքներ, այնուամենայնիւ հալածանքից և տանջանքից վաստակած խորշերով չէ սահում հայեացքդ, և ակամայ թռչում ես երևակայութեամբ Երուսաղէմի նեղ, տօթ, անհամբոյր խուցը, որտեղ տկար աքսորականը մահճում պիտի դիմաւորէր երկաթէ հսկայի կեանքի վերջնալոյսը։

Պրոֆ. Մառը, որ առիթ է ունեցել Երուսաղէմում մի քանի տարի առաջ տեսնել Իզմիրլեանին, այնպիսի մռայլ յուսահատական գոյներով է նկարագրում իր յիշողութիւնները, որ երբէք չէր կարելի սպասել ոչ միայն այսպիսի փառաւոր վերադարձ, այլ նոյնիսկ առողջութիւն և վերակենդանութիւն։

Գիտնականների կարծիքը Վեհափառ Իզմիրլեանի մասին այն է, որ նա խիստ զարգացած, ուսումնական մարդ է, ընդունակ և բազմակողմանի գիտական պաշարով զինված։

Ֆիզիօլոգը զարմանում է նրա ֆիզիօլոգիական տեղեկութիւններից, հնագէտը՝ հնագիտական, պատմագէտը՝ պատմագիտական։

Վեհափառի ասելով, Երուսաղէմում նա ստանում էր աշխարհի բոլոր հայ թերթերն ու լոյս տեսնող գրքերն և ուշադրութեամբ կարդում ու ուսումնասիրում ամեն ինչ, հետևելով հայկական կեանքին և ընդհանուր պատմութեան ընթացքին։

Շնորհիւ այդ հանգամանքի Վեհափ. Իզմիրլեանը տեղեակ է հայերի կեանքին փայլուն կերպով, և մանաւանդ լաւ գիտէ Էջմիածինը, աւելի լաւ, քան շատերը նրա միաբաններից։

Նա զգում ու գիտակցում է այն պարտականութիւնը, որ հայ ազգը ընտրելով նրան, քաջայոյս է արդարացած տեսնել։

Նա հոգ է տանում այդ մասին և անդադար խնամում իր առողջութիւնը։

«Էջմիածինը անկելանոց չէ. ես պէտք է կազդուրվիմ, որովհետև գնում եմ այնտեղ գործելու և աշխատելու անընդհատ—այս է Վեհափառ Իզմիրլեանի նշանաւոր յայտարարութիւններից մէկը։ Յ. Գ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Բագու, 23 յունիսի

Մինչև այժմ էլ շարունակւում է մեր գաւառներից գաղթը դէպի Բագու՝ աշխատանք որոնելու Բագւում։ Գալիս են բանւոր դասակարգից, յաճախ թիւրքահայ գաղթականներ, զանազան յանձնարարականներով, յաճախ էլ առանց յանձնարարականների, յոյս դրած լինելով այս կամ այն ծանօթի կամ նոյն իսկ անծանօթի վրա։

Դժուար թէ մէկը, ծանօթ լինելով Բագուի այժմեան վիճակին, խորհուրդ տայ, եթէ հարցնող լինի, այժմեան պայմաններում Բագու գալու։ Գործ գտնել այժմեան պայմաններում, երբ փոքրացված և գործին ծանօթ աշխատաւորների անհագին վոհմակ դուրս է նետված փողոց՝ շնորհիւ աւազակութեան խիստ սիրահար և երէկվայ իրականութիւնը շատ շուտ մոռացող մեր գործատէրերի,—աւելի քան անհնարին է։ Խօսքըս, ի հարկէ, երջանիկ բացառութիւնների մասին չէ։

Այդպիսի չը մտածված գաղթի հետևանքը այն է լինում, որ յոյսերով բեռնաւորված եկւորը վերին աստիճանի յուսահատ վիճակի է մատնվում, նոյնքան յուսահատ ու անհամ դրութեան մէջ է դնում նրանց, որոնց վրա՝ գալիս՝ յոյսեր էր դրել և որոնք, աւա՜ղ, անզօր են որևէ բան անելու։

Գէթ Անդրկովկասեան երկաթուղին օգնութեան գար՝ այդպիսիներին ձրիաբար հայրենիք վերադարձնելու գործում, ինչպէս այդ անում են միւս երկաթուղային գիծը և շատ շոգենաւատէրեր՝ ռուսների վերաբերեալ։ Այդ էլ չը կայ... Ռ. Յովհաննեան

ՅՕԳՈՒՏ ԱԴԱՆԱՅԻՆԵՐԻ

Ստացանք Ժելեզնովօդսկից, Գ. Մելիք-Մարութեանից—10 րուբլի։

ՀԱՅԻ ԿՏՈՐ ՉԷՅԹՈՒՆՑՈՒՆ

Ստացանք Երևանից, Յովսէփ Տէր-Յովսէփեանից մի օրինակի գին՝ 3 ր. 20 կ.։ Թիֆլիսից, Ա. Ղալէչեանից մի օր. գին՝ 3 ր.։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Երէկ, առաւօտեան ժամը 11-ին, Ալէքսանդր-Նեվսկի զինուորական տաճարում Պօլտավեան կռւի 500-ամեակի առիթով տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ, որին ներկայ էին Վրաստանի էկզարխի պաշտօնակատարը, Փոխարքայի զինուորական մասի օգնական գեներալ Շատիլօվ, բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, քաղաքագլխի պաշտօնակատար Խատիսեան և զինուորականներ։ Պատարագից յետոյ տեղի ունեցաւ մաղթանք, իսկ վերջում զօրահանդէս տեղական զօրամասերի մասնակցութեամբ, որի միջոցին գեներալ Շատիլօվ իր շուրջը հաւաքեց զինուորներին և կարդաց Պօլտավեան կռւի պատմութիւնը։ Պատարագը սկսվելուց առաջ բոլոր եկեղեցիներից թափօրներ եկան զինուորական տաճարը։

✦ Այսօր, յունիսի 28-ին, լրանում է Արասթումանում վախճանված գահաժառանգ Մեծ Իշխան Գէօրգի Ալէքսանդրօվիչի մահվան տասնամեակը։ Ալէքսանդր-Նեվսկի զինուորական տաճարում այդ առիթով տեղի կունենայ պատարագ և հոգեհանգիստ։

✦ Էջմիածնից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, մօտ օրերս գաւառում սաստիկ յորդ անձրև է եկել կարկտախառն, որից սաստիկ վնասվել են Վերի Թալին, Գեօզլու, Քիրմանլու և այլ գիւղերը։ Վերի Թալին գիւղում հեղեղից մի քանի տների պատեր փլատակվել են, իսկ տեղ-տեղ տները ջրով լցվել։ Մարդկանց ստիպված են եղել ազատելու կիսաւեր տների տանիքների վրայով։

✦ Այսօր, յունիսի 28-ին, եղբ. Րիշչինների «Ինտերնացիօնալ» այգում (նախկին «ամառային ժողովարան») տեղի է ունենալու մեծ զբօսանք չափահաս կանանց համար հիմնված դասընթացքների միջոցները աւելացնելու նպատակով։ Զբօսանքի ծրագիրը կազմված է չափազանց բազմակողմանի և հարուստ. մանաւանդ ուշագրաւ են սինեմատօգրաֆի սէանսները, ուր ի միջի այլոց ցուցադրվելու են պատկերներ Աֆրիկայի կեանքից։ Զբօսանքի գեղեցիկ նպատակը յոյս ունենք կը գրաւի բազմաթիւ հասարակութիւն դէպի նախկին ժողովարանի այգին և հնարաւորութիւն կը տայ հայթայթել միջոցներ, որպէսզի առաջիկայ աշնանից սկսվի դասընթացքների այն շարքը, որ կազմակերպված է հասակաւոր կանանց համար։

✦ Մի քանի օր առաջ Թիֆլիսում վախճանված Եկատերինա Եփրեմեան Խատրովեանի կտակակատարները յայտնում են, որ հանգուցեալը նօտարական պայմաններով հետևեալ միանուագ կտակներն է արել. 1) 5000 րուբլի Թիֆլիսի քաղաք. Միքայէլեան հիւանդանոցի տղամարդկանց բաժանմունքին՝ այդ հիւանդանոցում մի մշտական մահճակալ հիմնելու ու պահելու. 2) 5000 րուբլի գումարի տոկոսներով երկու զառամեալ ծերերի նպաստել՝ ժառանգների հայեցողութեամբ. 3) 1000-ական րուբլիներ հայոց Մողնու, Բեթղեհէմի և Կուսանաց եկեղեցիներին, որպիսի գումարների տոկոսներով ամենայն տարի պէտք է կատարվեն հոգեհանգիստներ. 4) 500 րուբլի «Մեղու» աշխատանքի ընկերութեան. 5) 500 րուբլի կոյրերի դպրոցին. 6) 500 րուբլի Հայոց Կովկասեան Բարեգործական Ընկերութեան. 7) 100 րուբլի Որբերի Խնամատար Ընկերութեան։

✦ Յիշեցնում ենք, որ այսօր Զուբալօվի անուան ժողովրդական տանը հայկական սեկցիան կը ներկայացնէ Գ. Սունդուկեանի «Բաղնիսի բօչխա» երկու արարուածով կատակը և ապա զաւեշտ, որում մասնակցում է առաջին անգամ հայ կին ջութակահար տ. Բրագինսկայա-Տէր-Գրիգորեանը։

✦ Քութայիսի քաղաքագլուխը, ստանալով կովկասեան Փոխարքայի շրջաբերականը կովկասում դեմստվօ մտցնելու նպատակով օրինագիծ մշակելու մասին, դիմել է Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատարին և առաջարկել՝ թոյլտուութիւն ստանալ Թիֆլիսում Անդրկովկասի քաղաքների ներկայացուցիչների համագումար հրաւիրելու և բազմակողմանի կերպով քննելու այդ հարցը՝ նախքան դրա առիթով կայանալիք խորհրդակցութիւնը սկսվելը։

✦ Յուլիսի 3-ին ազատելու են Պետերբուրգի բանտից՝ առաջին Պետական Դումայում Թիֆլիսի պատգամաւոր Նոյէ Ժորդանիային։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ղուբա, 25 յունիսի

Ամսիս 19-ին Ղուբայի ամառային կլուբի դահլիճում տրվեց մի ներկայացում. Խաղացին «Սօնայի նշանադրէքը», «Քաղցածներ» և թուրքերէն լեզուով հայերէնից թարգմանած Սունդուկեանի «Գիշերվայ սաբրը խէր է»։

Թատրոնը լիքն էր ծայրէ ի ծայր։ Այդ հանգամանքը կապ ունի այն համերաշխութեան և սիրալիր յարաբերութեան հետ, որոնք թուրք սիրողները տածում են դէպի հայերը։

Դերակատարները բարեխղճաբար էին կատարում իրանց դերերը։ Մ. Սալամբէգեան

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Անգլիայի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը», Հ. Թ. Բօկլ՝ Նոտովիչի (Օ. Կ.) համառօտած, թարգ. Վարդգէս Աղաեանց։ 197 եր., գինն է 75 կ.։

Ճիշդ որ՝ «գրքերը ունեն իրանց վիճակը». ունեցաւ իր վիճակը և Թօմաս Բօկլի վերև յիշված անուանի աշխատութիւնը, որ երևաց 1858—61 թւականներին։ Ի՞նչքան հռչակ, ո՞րքան երկրպագութիւն թէ հեղինակի հայրենիքում, թէ ամենուրեք, մանաւանդ Ռուսաստանում, սրա նորաճագ ինտելիգենցիայի մէջ, որ իսկոյն գիտէ գնահատել գրական-գիտական արտակարգ երևոյթները.. Յիշում էք, որ վաղեմի հայ հերոսն էլ, ուղևորվելով Մօսկվայից հայրենիքը, ճանապարհորդական պայուսակի մէջ ունէր կոմս Էժմանուէլի (Մ. Նալբանդեանի) գրուածքները, Բայրոնի «Չայլդ-Հարօլդը» և Բօկլի գրուածքը։

Սակայն այժմ թէև Բօկլի անունը մոռացված չէ,—կարապետները երբէք չեն մոռացվում,—բայց նրա երբեմն հռչակաւոր գիրքը չէ կարդացվում սովորական ընթերցողների խաւերում, ուր միայն որ նա յարուցանէ վաղեմի յափշտակութիւնը...

Ներկայումս Բօկլի տեսութիւնը—նոր և ինքնուրոյն իր շրջանի համար—մի քանի մասերում արդէն հնացել է (քաղաքատնտեսական խնդիրներում նա ջերմ ֆրիտրեդեր էր), տեղ-տեղ նա հակասում է ժամանակակից գիտութեան արդիւնքներին (էվօլիւցիօն տեսութեանը և ժառանգականութեանը) և գլխաւորում՝ կարօտ է խոշոր լրացումների։ Ըստ Բօկլի՝ բնական գործօնները և մտքերն են պատմութիւնը առաջ մղող ոյժերը։ Մինչդեռ այժմ, առաւել Կարլ Մարքսից յետոյ, դժուար թէ մէկը մխտի տնտեսական գործօնի գերակշռող ազդեցութիւնը հասարակական կեանքի վրա։ Թերթեցէք Բօկլի աշխատութեան մէջ ֆրանսիական մեծ յեղափոխութեան վերաբերեալ գլուխները (առաւել գլ. ԺԴ, երես 122—130) և կը տեսնէք, որ մեծագոյն դերը յատկացված է մտաւորական գործօնին, էնցիկլօպեդիստների ազդեցութեան. կարդացէք Իպ. Տէնի «Ներկայ Ֆրանսիայի ծագումը» աշխատութեան ա. մասը (Հին րէժիմը) կամ Պ. Ա. Կրապօտկինի նախկան զեկուցումը ֆրանսիական յե-

գափախութեան մասին և ձեզ համար պարզ կը լինի, որ տնտեսական-հասարակական կազմը ճակատագրական կերպով տանում էր դէպի այդ մեծ, արիւնալի, բայց և փրկարար բանկումը...

Խօսելով Թարգմանութեան մասին՝ պէտք ցաւել, որ նա Բօկլի բնագրից չէ, այլ նրա ռուսերէն ժողովրդական պատմուածքից (և ոչ «համառօտութիւնից»)։ Թէև, ի նկատի ունենալով վերև ասածներս, կարելի էր Թարգմանութեան համար աւելի ժամանակակից նիւթ ընտրել, այն դէպքում, եթէ չը ղեկավարուել պատմական խնդիրներով, որ մի շռայլութիւն կը լինէր հայ աղքատ գրականութեան համար։

Թարգմանութիւնը վատ չէ և բաւական ճշգրօրէն է կատարուած. մենք համեմատեցինք ռուս բնագրի հետ։ Պատահում են անհաջող դարձուածքներ և անճշդութիւններ։ Безъ протекціоннаго вліянія изнутри, փոխանակ ասելու «առանց խնամակալական (կամ հովանաւորական) ազդեցութեան ներսից», Թարգմանուած է «առանց Թելադրական ազդեցութեան ներսից»։ Вознаграждали себя за рискъ подвергнуться наказанію, իրանց վարձատրում էին պատժի ենթարկուելու երկիւղի փոխարէն՝ Թարգմանուել է վարձատրում էին իրանց պատժի ենթարկուելու վտանգութեամբ. промышленные классы, վաճառականական դասակարգերը՝ փոխանակ արդիւնաբերական դասակարգերը։ Անշուշտ տխմարութիւնից խուսափելով, Թարգմանիչը покровительственный բառը կարդացել է правительственный բառի տեղ և սխալ Թարգմանել։ Ադամ Սմիթի ուսման ձևակերպումը (կէտ 2) անուշադիր, ոչ լրիւ է Թարգմանուել. ի դէպ՝ «Богатство народовъ» Թարգմանուած է «ցեղերի հարստութիւնը». մեր կարծիքով աւելի ճիշդ կը լի-

[illegible]

յայտ մնաց, որ դելեգատը միայն կատարում է իր ուղարկողների որոշ պատուէրը, առանց սեփական նախաձեռնութեան, իսկ դէպուտատը, ստանալով հանդերձ իր ընտրողների վստահութեան քուէն, գործում է անկախ, գոնէ մեր օրերին, երբ դեռ չէ մտել mandat imperatif սկզբունքը, որի մասին մտածում է ժամանակակից դեմօկրատիան։

Պետրոս Զաքարեան

ՄԱՄՈՒԼ

Կ. Պոլսի «Լիբերալ» Փրանսիական Թերթը, խօսելով այն մասին, որ Կիլիկիայի կոտորածները գժտութիւն են ծագեցրել տեղական մամուլի մեծ մասի մէջ, համարում է այդ երևոյթը մի աղէտ և իբրև դարման առաջարկում է կազմակերպել Օսմանեան Մամուլի Ընկերութիւն։

Հայ մամուլը,—ասում է նա,—պաշտպանեց ինչպէս իր իրաւունքը և պարտականութիւնն էր, կոտորուածների դատը։ Թիւրք լրագիրների մեծ մասը պարտականութիւն համարեց, ընդհակառակը, բռնել մի անհաշտ վերաբերմունք. դրանից ծագեց բուռն բանակռիւ, որ հետըզհետէ սուր կերպարանք է ստանում։ Այդ կծու բանակռիւները եթէ շարունակուեն, ծանր վնասներ պէտք է հասցնեն օսմանեան մամուլի համբաւին և երկրի կենսական շահերին։

Միտքը համակրելի է, բայց, մեր կարծիքով, դժուար թէ մամուլի ընկերակցութիւնը կարողանայ վերջ դնել այնպիսի մի աղէտի, երբ տարբեր ազգութիւններին պատկանող մամուլի օրգանները իրարից բաժանուած են շատ մեծ վիհերով, հայեացքների և գաղափարների տեսակէտից, երբ ֆանատիկոսութիւնը, ազգայնամոլութիւնը այնքան զարգացած է մի երկրում, որ ամէն մի ազգային մամուլ իր պարտքն է համարում արդարութեան, ճշմարտութեան շահերը զոհել իր ազգային շահերին։

Մամուլը Թիւրքիայում բարոյական այնպիսի ստոր մակերևոյթի վրա է կանգնած, որ և համամարդկային համերաշխութիւնը, գաղափարների վեհութիւնը նրա համար դեռ terra incognita են։

*

Նոյն լրագիրը անհրաժեշտ է գտնում, որ Փոքր-Ասիայի վիլայէթներում նշանակուեն զինուորական նահանգապետներ, ի նկատի ունենալով որ ռէակցիօնական շարժումը

գլուխ է բարձրացնում սպառնալից։ Նա առաջարկում է Փոքր-Ասիայի վիլայէթների, միւթէսարրֆութիւնների, սանջակների, կազաների պետերի պաշտօններում նշանակել օֆիցերներ, զինուորականներ։

Թէ ինչու Փրանսիական Թերթը կարծում է, որ Թիւրք զինուորականների իշխանութեան ներքոյ երկիրը աւելի ապահով և հանգիստ կը լինի, քան քաղաքացիական պաշտօնեաների իշխանութեան ներքոյ, նա չէ բացատրում։ Մի՞թէ Ադանայի դէպքերը տեղի չունեցան զինուորականների ժամակցութեամբ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

26 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Զինական արտակարգ դեսպանութիւնը մեկնեց Գատչինա, ուր բաղդ ունեցաւ ներկայանալ Թագուհի կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնային։ Ընդունելութիւնից յետոյ դեսպանութեան անդամներին տրվեց նախաճաշ։

Քաղաքապետը «Рѣчь»-ի խմբագրին «Պետերբուրգ յունիսի 25-ին» յօդուածի համար ենթարկեց 300 րուբլի տուգանքի։

ՄՈՍԿՎԱ։ Հեղեղը ծածկեց շատ հարթավայր տեղեր։

ԱՐԽԱՆԳԵԼՍԿ։ Խօլերայով հիւանդացան 7, մեռան 4 հոգի։

ՌԻԳԱ։ Հիւանդանոցում կան 3 խօլերայով հիւանդներ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Ռէյխստագը վերջացրեց Ֆինանսների բարենորոգման օրէնագիծը։

ՎԻԵՆՆԱ։ Դրութիւնը վերջնականապէս կը պարզվի շաբաթ օրը։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների պալատը 540 ձայնով ընդդէմ 11-ի [illegible]

[illegible]

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ"

Գրախան. վաճառվում են

Մատթէոս Կաթողիկոսի համառօտ կենսագրութիւնը իր պատկերով .	15 կ.
Նորին Վեհափառութեան պատկեր.	20 կ.
Նորին Վեհափառութիւնը Պետերբուրգում, պատկեր . . .	20 կ.
Մարդու կազմուածքը կազմալուծվող և այլ պատկերներով . .	60 կ.
Մատենախօսութիւն, Ենգիբարեանի 1 ր.	25 կ.
Յիսուսի կեանքն ու գործունէութիւնը, Եր. վարդապետի . .	30 կ.
Նախամարդու կեանքը, Լունկեվիչի, պատկերազարդ. . .	25 կ.
Վէրք Հայաստանի, Աբովեանի. .	50 կ.
Մարդու Ծագումը, Թ. Ն. Սարգսեանի	40 կ.
Սեռական կեանք, Նշտարի .	20 կ.
Զուլօակներ, Հաուպտմանի, Թարգ. տիկին Արտէմեան . .	40 կ.
Ներսէս Ե. Աշտարակեցի Կաթողիկ., Կ. Կոստանեանի . . .	30 կ.
Պատմութիւն հայկական հարցի, Պրոֆ. Թումայեանի. . .	2 ր.
Խելագարի կտակը, Պայազատի .	40 կ.
Ծեմարանը Բերբերեանի օրով, Հրանդի	10 կ.
Պատկերներ արցունքի հովիտէն, Տէվկանցի	20 կ.
Երգերի գիրքը, Հայնէի .	60 կ.
Սօնայի նշանդրէքը, Յ. Եսայեանի	15 կ.
Տնայնագործական համագումար	70 կ.
Աշխատաւորի որդիքը, Թրգ. օրիորդ Շամքորեանի . . .	25 կ.
Տնտեսագիտական զրոյցներ, Կարըշեվի	40 կ.

Փողի տեղ կարելի է ուղարկել պօստի մարկաներ։

Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ", Г. И. Галустяну.

593 2—1

ՍՏԱՒՐՈՊՕԼԻ ՀԱՅՈՑ ՄԻԴԱՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

համար առաջիկայ 1909/10 ուսումնական տարվայ համար հարկաւոր են.

Ուսուցիչ, շաբաթական 20—24 դաս հայոց լեզուից, Թւաբանութիւնից ու գծագրութիւնից, դասագինը 25 րուբ.։ Ուսուցչութեան համար կը ստանայ երկու մեծ լուսաւոր սենեակից բաղկացած բնակարան, վառելիք և լուսաւորութիւն։

Վարժուհի, շաբաթական 14—17 դաս ռուսաց լեզուից, 25 րուբ.։ Վարժուհին պիտի լինի հայախօս և անպայման աւարտած գիմնազիական լիակատար դասընթացքը։

Դիմել՝ Ставрополь Губ., Священнику С. Теръ-Ованнесянцъ.

(հ. կ.) 586. 3—2

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, յունիսի 28-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին Շամքորեցոց եկեղեցում նշանակված է

երկրորդ անգամ

ԾԽԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ,

հետևեալ խնդիրների մասին.

1) Հաշւետւեանների զեկուցում.
2) Դպրոցի 1909/10 ուս. տ. նախահաշիւը.
3) Ընթացիկ հարցեր.

Ուստի խնդրում ենք նոյն եկեղեցու յարգելի ծխականներին նշանակված օրը և ժամին շնորհ բերել ժողովի։

Այս անգամ, որքան մարդ լինի, ժողովը կայանալու է։

Հոգաբարձութիւն

(հ. շ. կ.) 583. 3—3

— ԴԱՍԱՏՈՒ —

ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ

Պատրաստում է

աշակերտներ և աշակերտուհիներ բոլոր դպրոցների համար։

Մասնագիտութիւնը՝ ԱՅԼԱԶԳԻ ԼԵԶՈՒՆԵՐ։

Միխայլովսկի պր., № 172, բնակարան № 6, ցերեկվայ ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան։

(կ. չ. ու.) 598. 4—1

ՊԱՐԻԶԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐ

Օրիգինալները միայն նատուրայից

Փորձնական հաւաքածուները—3, 5 և 10 րուբլով—ուղարկվում են կանխավճար ստանալուց անմիջապէս։ Սիրողների համար՝ կաբինէտային նկարներ խոշորացոյցի համար և ուրիշ տեսակներ։ Հասցէագրել՝ А. Борнштейнъ, Лодзь, № 5. Ново-Цегельняная № 6.

Պրէյս-կուրանտ ուղարկվում է մի հատ 7 կոպէկանոց պօստային մարկա ստանալուն պէս։

(ե.կ.ու.) (В. 39626) 578. 3—3

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐԻ) ԴԷՄ

Նոր-միջոց—salo

«ՊԷՉԻԼԻՆ»

ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատական միջոց։ Գործադրելու ձևն արկղիկին կցված է։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։ Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատև բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացքը։

ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ծանապարհածախքը պօստային սակագնով։

Գտնվում է դեղատներում։ Մեծաքանակ վաճառքի համար—դեղավաճառանոցային պահեստներում։

(հ. կ.) (П. 88623) 540. 60—6

Շուլաւէրի եկեղեցական-ծխական երկսեռ դպրոցների Հոգաբարձութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն նոյն դպրոցների ուսուցչական կազմին, որ բոլորն ազատ են պաշտօններից, դպրոցների վերաբացման անորոշ դրութեան առիթով։

Հոգաբարձութիւն

(կ. ե.) 597. 2—1

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻ II ՏՂԱՅՈՑ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

Ռուսաց լեզուի և Թւաբանութեան

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ուսուցչական Սեմինարիայի կամ աւելի բարձր ցենզով, շաբաթական ոչ պակաս 24 դաս, 30 րուբլի դասագնով։

Ցանկացողները կարող են գիմել մինչև առաջիկայ յուլիսի 10-ը հետևեալ հասցէով՝ Александрополь, Предсѣдателю училищной коммисіи К. Апиняну.

(չ. ու. կ.) 582. 3—2

Մահ ԲԱՂԼԻՆՋՆԵՐԻՆ

Նորութիւն. ռէկլամ չէ.

«ԿԼՕՊՕՎԻՆ»

Շուտափոյթ ոչնչացնում է բաղլինջներին և նրանց սաղմը։ Սրուակի գինը 35 կոպ.։ Պահեստը միայն ԱԽՕԲԱՁԷԻ մօտ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ։ Ուղարկում ենք վերադիր վճարով։ Դեղավաճառներին զեղչ։ Պահանջեցէք յամառօրէն «ԿԼՕՊՕՎԻՆ ԱԽՕԲԱՁԷ»։

Հասցէ՝ Тифлисъ, памятникъ Воронцова, ул. Некрасова, № 14, складъ Ахобадзе.

(ա.օ.) 568. 30—8

„ՈՒՍՈՒՄՆ ՍՍՏՈՒԱԾՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ"

Նոր դասագիրք՝ պատկերներով—հոգևոր, պետական և հասարակական միջնակարգ և ստորին երկսեռ ու եռադասեան երկսեռ դպրոցների համար։

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊԷԿ

Վաճառվում է բոլոր գրավաճառների և հեղինակի մօտ (Զրկինեանց եկեղեցի)։ Գումարով գնողներին 20% զեղչ։

Գրիգորիս ա.-ք. Երզնկեանց

(ե. կ.) 580. 2—2

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

Գրասենեակ | Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ | Թիֆլիսում

Մեր ֆիրմայի հռչակով ԿԱՄԵՆԱԼՈՎ ՕՂՏՎԵԼ՝ մի քանի համանուն և ուրիշ ֆիրմաներ վաճառքի են հանել զտված օղի և այլ խմիչքեղէն մեր էտիկէտներին և ապրանքադրոշմին միանգամայն նմանեցրած էտիկէտներով և ապրանքադրոշմով պ. պ. սպառողներին մոլորեցնելու նպատակով։

Մի քանիսները նոյն իսկ չեն քաշվել էտիկէտների վրա նշանակել խոշոր տառերով Դ. Զ. Սարաջեվ, իսկ մանրատառ, համարեա չը նկատվող ժակագրութեամբ՝ ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ։

Հետևաբար գրասենեակը խնդրում է մեր ապրանքը պահանջելուց ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ դարձնել անուան, հօրանուան և ազգանուան սկզբնատառերի վրա՝ Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ, միայն առանց «ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ» յաւելուածի, նոյնպէս և գործարանային դրոշմի վրա՝ «ՎԱՅՐԻ ՈՉԽԱՐ ԺԱՅՌԻ ՎՐԱ»։

(ե.կ.) 362. 25—19

„Ա. Ի. ԱՄԻՐԱՂԵԱՆ"

ՖԻՐՄԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է Թամամշեվի քարվանսարան, №№ 19, 22 և 23.

(կ. չ. ու.) 596. 4—1

ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Cascara Midy

Ֆրանսիական ժողովրդական միջոց

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՓՈՐԿԱՊՈՒԹԵԱՆ դէմ

Ընդունելութեան չափը. 2 դեղահատ երեկոները, պառկելուց առաջ.

Cascara Midy-ն (Կասկարա Միդի) չէ առաջացնում որովայնի մէջ ցաւեր, ոչ էլ հեւալ և փորլուծութիւն։

Դեղավաճառանոց MIDY, 140, faubourg St. Honoré, Парижъ. Ռուսաստանի գլխաւոր դեղավաճառանոցներում։

(10, 18, 28) (М.189140) 539. 3—3

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1897 թ.

ՌԻԳԱՅՈՒՄ

1888

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Սօլօլակսկայա փող., № 4.

Առաջարկում է մեծաքանակ եւ հատով

Կառքերի համար ռէզինի շիներ.
Աւտոմօբիլների համար պնէվմատիկ շիներ «ԱԼՄԱԶ» (կարմիր).
Վելօսիպեդների համար պնէվմատիկ շիներ.
Աւտօմօբիլ-օմնիբուսների համար խիտ-ռէզինի շիներ.

«ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ արդիւնաբերած շիները երկար տարիների ընթացքում ճանաչված են իբրև առաջնակարգ և բարձր են կանգնած արտասահմանեան ամենալաւ Ֆաբրիկաների շիներից, որի համար վկայում է ոչ միայն նրանց վերաբերմամբ եղած խոշոր պահանջը Ռուսաստանի սահմաններում, այլ և գլխաւորաբար մեծ քանակութեամբ արտասահման արտահանելը։

Հատավաճառութիւն աշխարհի ամենալաւ

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"

(№ 3) 25—17